

DELIRIJ BOLJŠEVIČKIH BEZBOŽACA

U Rusiji se nakon 8. travnja 1930. odigrava treći čin užasne tragedije, kojoj tema nije fantastička invencija umjetničkog genija, već kruta realnost: spiritualno i materijalno ubijanje jednog naroda, vandalsko barbarizovanje $\frac{1}{6}$ kugle zemaljske. Žalosna je to tragedija, u kojoj je sićušni čovjek u svojoj bizarnoj ograničenosti zametnuo kreševu s Bogom. Smiješno — kad ne bi bilo tragično.

Prvi akt te grozne tragedije započeo se 25. listopada 1917. nastupom crvene diktature, a provejavala ga je većinom najbrutalnija surovost. U drugom se činu — kako to već spomenusmo¹ — surovost zamijenila zlobnom podmuklošću, silovitost proračunanim šikaniranjem. Sada ćemo da se pozabavimo trećim njenim dijelom, u kojem se najpodlija perfidija i najbrutalnija zvjerstva tako nesuvislo isprepliću, tako grozničavo nadmeću, da čovjeka i nehotice podsjećaju na simptome delirija, na neke abnormalne pojave, koji nisu daleko od ludila.

Spomenimo usput, da je čudno, vrlo čudno, ali, kad se uoče neki momenti, ipak vrlo razumljivo, da većina naše štampe — osim katoličke — ima slab, vrlo slab da ne kažem nikakav seizmograf, kad se radi o tragičnim događajima, što se odigravaju na beskrajnim poljanama Rusije. To je to čudnije, kad se vrlo dobro zna, kako je njen seizmograf tankočutan i profinjeno osjetljiv, kad se radi o tome, da se zabilježe — makar se to protivilo i najelementarnijim principima normalne pedagogije — sve i najminucioznije trice kriminalnog i još goreg života; da se sistematski kao po nanudžbi smanjuje utisak katoličkih manifestacija; da se i najvišim crkvenim predstavnicima daju lekcije o »toleranciji«, čudno ali i razumljivo od štampe, koja je »izvrsno informirana«, kad je riječ o raskrinkavanju kakvog novog »vatikanskog fronta«, koji je utoliko stvaran, ukoliko neke redakcije od časa do časa imaju nešto da napišu protiv Glave katolicizma. I eto ta naša »silno« informirana, »potpuno objektivna«, »s nijedne strane nenaručena« štampa, među svojim silnim informacijama ne nalazi nijedne — ili gotovo nijedne — o sudbonosnim događajima, što se odigravaju u Rusiji, i među njima o onome, što je najdublje u problemu boljševizma i antiboljševizma; o borbi vjere i bezvjerja. I iz toga nam je jasno, kako je s objektivnosti nekatoličke, bezbojne štampe.

I. Žrtve nove utopije.

Pod konac 1928. a još više na početku 1929. Staljin je osjetio, da mu se drma diktatorska stolica. Rasklimalo ju je osobito lievičarsko krilo same komunističke stranke, koje je pod vod-

¹ Vidi »Život«, 1930., br. 6. str. 283. do 294.

stvom Trockijevim htjelo da se opet uvedu metode »ratnog« komunizma, kadno su se nabijenim puškama i nataknutim bodovima provodila načela crvenoga evanđelja.

U stvari je Trocki išao samo za tim, da stvori opoziciju svom suparniku Staljinu, koji ga je poslije Lenjinove smrti maknuo s glavnog korita. Poznat je epilog tog rivaliteta: Trocki je najprije okušao temperaturu Sibirije, a zatim se jednog dana našao na obalama Bospora u progonstvu, dok Staljin i dalje drma Rusijom.

No trockisti se nakon odlaska svog idejnog vođe nijesu smirili, već neprestano rovarili proti Staljinu prigovarajući mu, da uzmiče na desno, da se boji čistog komunizma i da popušta kapitalizmu i buržoaziji. Takve su glasine stale preuzimati sve više maha i u samoj crvenoj stranci, a o tom se počelo govorkati i u samom vodstvu partije. Staljin je odmah uvidio, što to znači, i sa svom se impetuznošću terorističkog temperamenta dao na utvrđivanje svoga diktatorskog položaja. Kako mu uopće nedostaje svaka dublja kultura — ne zna na pr. nijednog tuđeg jezika. političar je samo od intrige, državnik bez ikakvih širih koncepcija — dao se on na taj posao poput ranjene zvijeri, koja ima samo jedan osjećaj — da joj je život u opasnosti, i stoga ne gleda, kako će se braniti, koga će pri tom raniti. Njoj je samo do jednog: da se obrani. Tako i Staljin ima samo jednu ideju vodilju: valja se održati na vlasti, pa kud puklo da puklo. Sredstva, za kojima je tom prilikom posegnuo, najbolje osvjetljaju brutalnost njegove psihe, upravo naivnu ograničenost socijalnih, političkih i kulturnih mu pogleda.

Da se u stranci riješi ljevičarske opozicije, stao je da pomoću GPU čisti Partiju. Mnogi su tad komunisti izagnani iz nje, mnogi stavljeni pod pasku, a neki na još sigurnije mjesto. No Staljin je dobro vidio, da sve to nije dovoljno. Da otkloni od sebe prigovor uzmicanja na desno i da trockistima izbije oružje iz ruku, bacio se on sa svom žestinom na izvođenje petgodišnjeg plana, prema kojem bi Rusija za pet godina imala da bude posve »socijalizovana«, t. j. da svojom industrijom bude ravna samoj Americi, i na selima da bude sproveden potpuni komunizam pomoću »kolhoza« (kolektivnoje hozujstvo) kolektivnih gospodarstava.

Stoga je Staljin cijeli aparat boljševičke birokracije natjerao na ubrzano provođenje radikalnog komunizma. No tu su i on i njegova svita nagazili na staru zapreku vjeru. Vjera je smetala boljševicima oduvijek, ona im je smetala i sada u provođenju petgodišnjeg plana, jer je ona jedino utočište ugnjetavanom radniku i iscrpljenom seljaku, jedino njihovo uporište u veksacijama svake ruke; ona brani temeljna prava ljudske prirode: lično i obiteljsko pravo vlasništva, prirodno roditeljsko pravo na odgoju djece, i što je čovjeku najsvetije i najintimnije, potpunu slobodu u njegovu odnošaju prema Bogu. Nju dakle — tu rasadnicu »konzervativnih« ideja — treba uništiti na svim linijama, onda će bolj-

ševizam, koji hoće da cijelog čovjeka — dušu i tijelo — skući pod svoj jaram, imati slobodne ruke; onda će i ubrzano komunjavanje, nasilna kolektivizacija moći da uspije. Tako je eto nova pooštrena ofenziva protiv vjere ušla kao jedan od bitnih dijelova u program za ostvarenje »petgodišnjeg plana«.

II. Pod okriljem hipokritskih zakona.

Leges sunt praesidium contra vim, veli obična latinska izreka, što je već naši drugoškolci čitaju u svojim vježbenicama. Zakoni su zaštita protiv nasilja: protiv sile pojedinaca, zajednice i protiv sile samog zakonodavca ili čuvara zakona. Dakako, da zakon bude štiti protiv nasilja, mora da sâm prije svega odgovara svojoj svrsi: općem dobru, da poštuje temeljna prava pojedinaca, obitelji, društva. Drukčije je zakon bezakonje, bez svrhe, prema teme i bez obveze, osim one prisilne, koja može da prisili i na izvršavanje najnepravednijih zakona. Boljševička etika i tu ima drukčije pojmove. Boljševičkom su državniku zakoni sredstvo, da postigne svoje partijske svrhe, svoje sektarske ciljeve.

Staljin je odmah na početku pojačane ateističke ofenzive osjetio, da dosadašnji dekreti od 28. siječnja 1918., kojim se crkva rastavlja od države, dekret od 28. travnja 1928., kojim se ponovno crkva potpuno tjera iz škole,² nijesu mogli da osiguraju pobjede ateizma. Vjera je i dalje živjela i zavlčila se pače i među redove samih crvenih organizacija.³ Ostala joj je naime sloboda propagande i sloboda hijerarhije. Dakako da je ta propaganda u praksi i te kako bila cmetana, da su članovi hijerarhije bili od službenih organa smetani na svakom koraku, no ipak se bar moglo protestirati, pozivati se na zakon. Da si u proganjanju vjere osiguraju potpuno slobodne ruke, staviše boljševici svoj ateizam pod sveučno okrilje pooštenih zakona.

² »Zabranjena je svaka vjerska pouka u bilo kakvim učilištima ili odgojilištima, pripadali oni državi ili privatnim osobama.« Tako 18. član tog dekreta; vidi *Izvestija* od 26. 4. 1928.

³ Boljševička štampa često govori o toj »opasnoj« vjerskoj propagandi. Za primjer navodim jednu tužaljku iz časopisa »Revolucija i Kultura« (br. 8 god. 1928.): »Kod nas postoje mnoge organizacije, što ih je osnovala pravoslavna crkva i druge sekte, koje rekao bih pred nosom partije i Komsomola okupljaju mladež, a mi još nismo našli sredstva, kako da se borimo protiv tih neprijateljskih organizacija. Te se organizacije razvijaju, one vode posebnu propagandu za Božić i Uskrs. Prema približnim računima one broje više od šest milijuna članova, četvrtina od toga pripada mladeži... Članovi sekti imaju posebne sekcije, koje propovijedaju ateistima... U Lenjingradu imaju sekte svoje posebne prostorije, u kojima organizuju svečane večeri. Za vrijeme tih večeri pjeva se u zboru, deklamira se, svira, a završavaju se kratkom propovijedu od deset do petnaest minuta. Na te večeri dolaze na stotine osoba, među njima vrlo mnogo mladeži. No pripadnici se sekta i tim ne za-

8. travnja 1929. skalupljeni su novi dekreti o vjerskim zajednicama. Objelodanjeni su u *Izvestijama* od 26., 27. i 28. travnja 1929. Ti su ukazi monstrum zakonske hipokrizije, gdje se zakonodavac još ne usuđuje da posve otvoreno udari na svog idejnog protivnika, i stoga umeće par laskavih formula, koje vrlo zgodno i laskavo zvuče, no zato na drugom mjestu raznim restrikcijama onemogućuje sve tobožnje koncesije i zauzlava čvor oko vrata protivniku.

Tako se na pr. u članku 24. tog dekreta priznaje crkvena hijerarhija, koja ima pravo da sazivlje sinode; članak 13. joj priznaje prava juridičke osobe, a članci 15. i 16. pače i pravo kontrole i nadzora nad njenim podčinjenima. Članak 11. veli, da je egzekutivnim organima vjerskih općina dopušteno da sklapaju ugovore, koji su u vezi s njihovom službom.

To bi u glavnom bili paragrafi, kojima se boljševička vlada htjela pokazati liberalnom i snošljivom, plašt, kojim je htjela da bar donekle prekrije svoje sektarske namjere. Zanimljivo je, da se eto i najbezbožnije vlade žacaju prigovora, da su vjerski nesnošljive.

No zavirimo malko u smisao ostalih paragrafa, pa će nam biti jasna sovjetska liberalnost.

Počnimo na pr. s bolesnicima. Član 58. izjavljuje: »Zabranjeno je obavljati bilo kakve ceremonije ili bogoštovne čine u državnim institucijama i poduzećima, jednako je to zabranjeno i u socijalnim, kooperativnim ili privatnim institucijama; zabranjeno je također, da se u njima drže bilo kakvi crkveni predmeti...« Zakon doduše dodaje: »Ta se zabrana ne tiče vjerskih obreda, koji se obavljaju na zahtjev umirućih ili teško bolesnih osoba, koje se nalaze u bolnicama ili zatvorima...«, no na koncu zaključuje to dopuštenje s par podmuklih izraza: »ali ti se obredi moraju obaviti u posebno izoliranim prostorijama«. Što znači ta formula? Znači, da svećenik ne smije bolesniku, nego bolesnik mora k svećeniku u posebno spremljeni lokal. Jasno je, da su ti pohodi na taj način praktički izigrani, jer će crveni bolnički personal uvijek naći izliku da osujeti svećeničke pohode. Sad će se reći, da se bolesnik ne smije prenositi, jer bi to moglo da pospješi smrt; sad opet da lokal još nije pripravljen, ili da je već prepun i slično. Na taj eto način boljševički zakonodavac hipokritski onemogućuje ono, što je na početku tobože dopustio. Nesamo da svećenik ne smije u

dovoljavaju. Bacaju se i na tvornice. Često se puta u dvorištu tvornica vidi grupa radnika, kako okružuje vjerskog agitatora, koji propovijeda. Katkada se u takvoj grupi nalazi do 200 radnika, a propovjedniku nema više od devetnaest godina... U mnogim krajevima su radnici s velikim oduševljenjem sagradili nove crkve, a katkada pače neposredno pokraj tvornice... U svjetlu tih činjenica izjavljujemo: Evo, tu je neprijatelj! Križ u ruci i molitva na usnama, to nije nikakva utvara, to je pravi, živi neprijatelj. Borba protiv njega ima da bude osnovnom ideologijom komunističke omladine.« — Vidi: *La Revue des Deux Mondes*, 1. II. 1930., str. 602—3.

bolnicu ni u druge javne zgrade, nego on nije više siguran ni u vlastitoj crkvi. Članak 36. uzima, da crkva može da bude vjernicima uzeta i upotrebljena za druge svrhe. Tekst mu glasi: »Bogoštovna zgrada, dana vjernicima na uživanje, može biti upotrebljena u druge svrhe (likvidirana) samo s dopuštanjem Središnjeg egzekutivnog odbora autonomnih republika ili Egzekutivne Centrale dotičnog kraja, provincije ili vlade, ako je ta zgrada bezuvjetno potrebna za državne ili socijalne potrebe...« Vjernici mogu protestirati u roku od dvije sedmice. Dosadašnja praksa pokazuje, da o »bezuovjetnosti« tih potreba sude jedino hiri pojedinih organa sovjetske vlasti, kojima crkva danas treba za kino, sutra za crveni klub, za partijska predavanja, muzej i slično. »Bezbožnik«, »Pravda« i »Izvestija« puni su vijesti o tako likvidiranim crkvama. Na taj su način obeščaćene veličanstvene katedrale: Sv. Izaka u Lenjingradu, Sv. Sofije u Novgorodu, Sv. Vladimira u Kijevu, za koje su »neotklonive državne i socijalne potrebe« zahtijevale, da budu pretvorene u — protivuvjerske muzeje.

No badava se zatvaraju crkve, ako se svećenici puštaju na miru. Stoga se boljševički zakoni pobrinuše i za to.

Članak 19. *de facto* ukida svaku hijerarhiju i čini nemogućom svaku pastvu: »Radno područje vjerskih službenika, crkvenih propovjednika, vjeroučitelja itd. suzuje se na ono mjesto, gdje stanuju članovi vjeroispovijesti, kojima oni služe, i na mjesto, gdje se nalazi bogomolja, kojoj pripadaju. Područje svećenika, propovjednika itd., koji redovito službuju u više vjerskih općina, omeđen je teritorijima, na kojima vjernici dotičnih općina imaju svoje redovito obitavalište.« Tim je paragrafom posve izigrana hijerarhija. Njim se doduše ne zabranjuje pojedinim općinama, da ovog ili onog od svojih crkvenih osoba nazovu biskupom, metropolitom, muftijom ili kako mu drago, no zato se ovima zabranjuje da se ikako pačaju u tuđu župu, u drugu općinu. Biskup prema tom zakonu nema prava ni na kakve vizitacije po svojoj dijecezi, nema da dijeli krizme izvan svoje službene rezidencije, on je posve obični župnik, vezan na vjernike i na crkvu svoga mjesta. I njegovi svećenici ne mogu da sudjeluju kod njegove svečane mise, jer ne smiju da vrše nikakvih bogoštovnih čina izvan svoje crkve, svoje općine. Pače i za pohađanje zakonom predviđenih filijalki moraju svećenici da od sovjetskih vlasti zatraže posebne putnice, koje su za njih naročito skupe.

Da svećenika još više skuće, proglasiše ga boljševici građaninom zadnjeg reda, »lišencem« t. j. čovjekom bez ikakvog prava glasa, jer pripada »besposlenom« staležu. U tu kategoriju ne idu kao prema prijašnjem zakonu od 1925. samo svećenici i redovnici, već svi oni, koji bilo na kakav način služe crkvi. 69. član pod točkom d) kaže: »Ne mogu birati niti biti birani: službenici vjerskih bogoslužja kojegod vjere ili sekte, kojima je taj posao profesijom: isto se tiče i redovnika.« U tu kategoriju može sovjetska vlast da strpa, koga hoće: sakristane, crkvene pjevače, crkvene oce i mnoge druge,

koji joj nisu po čudi radi »prevelike« vjerske revnosti. Svrha tog zakona je jasna: valja ljude što više odbiti od vjere. Svi ti naime »lišenci« gube sve olakšice stana; hrana je za njih višestruko skuplja, a tako i sve druge namirnice.⁴

Vrhunac je sovjetske hipokrizije 17. članak, koji hoće da od crkve napravi administrativni ured, koji se nema pačati u ljudski život, duševne i tjelesne potrebe ljudi. »Zabranjeno je, veli se tu, vjerskim udruženjima a) svako organizovanje blagajni za međusobno potpomaganje, organizovanje kooperativnih udruga... b) davati materijalnu pomoć svojim članovima, c) organizovati posebne molitvene ili druge kakve sastanke za djecu, za mladiće, za žene; jednako im se zabranjuje osnivati grupe, sastanke, kružoke ili sekcije za čitanje, za literaturu, za ručni rad, za vjeronauk... isto im se tako zabranjuje, organizovati izlete, igrališta za djecu; ne smiju imati nikakvih biblioteka, čitaonica, sanatorija, ne smiju davati nikakve liječničke pomoći. U svojim bogomoljama ne smiju držati nikakvih knjiga osim onih, koje su prijeke potrebno za dotičnu službu Božju.«

S pravom se čovjek pita: pa što onda još smije crkva? čemu onda uopće govoriti o vjerskoj toleranciji, o slobodi savjesti, o slobodi crkve, kad joj nije dopušteno da dade dinar siromahu, da zavije ranu bolesniku, da širi štampu o vjerskim pitanjima?

Da bude cinizam potpun, članak 4. veli: »Idući za tim, da se radnicima osigura prava sloboda savjesti, crkva se rastavlja od države i škola od crkve; sloboda vjere i protivuvjerske propagande priznata je svim građanima.«

Sovjetski dakle zakonik osigurava potpunu slobodu savjesti tako, da dopušta samo protivuvjersku propagandu, a vjersku prešućuje t. j. zabranjuje. Dosada naime nisu sovjeti mogli da zakonski progone religioznu propagandu, jer je u ukazu od g. 1925. stajalo: »Svima je građanima priznata sloboda vjerske i protivuvjerske propagande.« Pisanje službene boljševičke štampe pokazuje, da izostavljanje riječi »vjerske propagande« u novom tekstu članka 4. nije ni pošto slučajno već vrlo dobro proračunano, a najnovija praksa pokazuje, da nitko živ ne zna, što će sve crvene vlasti nazvati »vjerskom propagandom« i tako je progoniti. Tako je na pr. prema Izvjestijama svečana biskupska misa protiv tog zakona, jer privlači ljudsku radoznalost te ide u kategoriju vjerske propagande. Svečano svetkovanje Uskrsa u blizini koje tvornice jednako je zabranjena propaganda. Pod udarac 4. članka dolazi i radnik, koji bi pred svojim drugovima izjavio, da vjeruje, te izložio razloge svoga vjerovanja.⁵

⁴ 1. studenog 1930. stupio je na snagu dekret, prema kojem svi službenici crkve: svećenici, kantori, izdavači crkvenih listova, orguljaši, pjevači, crkveni umjetnici i svi, koji uopće imaju posla s crkvom, gube svako pravo na živežne namirnice. Boljševici hoće, da gladu unište svaku vjeru, jer im sva sredstva dosada nijesu pomogla.

⁵ 1930., br. 136; Vidi: La Nouvelle Revue Des Jeunes, 10. X. 1929.

Novi se dakle boljševički zakonik pobrinuo za »slobodu« savjesti tako, da je ateizam proglasio državnom vjerom: tko na ime malo glasnije izjavi, da vjeruje u nešto drugo osim crvenog moloha, kažnjava se, jer se ogriješio o boljševičku slobodu savjesti. Divne li uistinu slobode savjesti!

III. Barbari dvadesetog vijeka.

8. travnja 1929. stavio se boljševički ateizam pod svemoćno okrilje zakona: sad smije sve.

Prvi dokaz novostečene slobode savjesti bijaše upravo luđačka žurba da se konfiscira i sruši što veći broj kršćanskih crkava. Valjalo je maknuti Boga iz ljudskih srdaca, a da se to postigne, trebalo je porušiti vitke tornjeve i dostojanstvene kupole, štoho uzdižu srca gore; valjalo porazbijati glasna zvana, koja su svojim melodičnim brujanjem poticala duše na molitvu; spaliti je trebalo sve ikone i relikvije svetaca, pred kojima su vjernici klečali i tražili utjehe odozgor. I boljševici se bacili na taj posao s takvim divljaštvom, da su u tom barbarstvu oteli prvenstvo svim barbarima prijašnjih stoljeća: Gotima, Hunima pa i samim Vandalima. Knjige bismo ispisali, kad bismo zašli u sve potankosti; zadovoljit ćemo se s par karakterističnih epizoda.

U predgrađu Moskve, na divnom brežuljku dizao se veličanstveni samostan Simonov, s kojeg se pružao divan pogled na srce Rusije — Moskvu. Manastir je iz svog svetog zatišja bio svjedokom gotovo čitavoj ruskoj historiji, budući da ga je njegov osnivač sv. Sergije Radožski osnovao još g. 1370. U njegovim su utvrđenim zidinama često puta našli zaklonište mnogi ljudski životi za burnih godina 15. i 16. stoljeća.

Boljševičko divljaštvo nije ni tom sijedom svjedoku ruske historije, ni tom čuvaru drevnih ruskih uspomena dalo mira. — I on je 21. siječnja 1930. pao kao žrtva barbarskog ateizma. U moskovskoj Pravdi od 22. siječnja opisuje očevidac Kolozov vandalsko djelo: »...srce pokazuje zadnje sekunde... i široki se gusti, golemi, crni stup polako podigne i još polaganije spusti. Začu se drugi prasak, zidine se još više stisnuše i polako se stadoše raspadati. Pred nama se diže bijelo svjetlucavo brdo. Katedrala se raspala u potpuno nesavisle komade...«

Poput podmuklih hijena došuljaše se boljševici u gluho noćno doba do kapelice Majke Božje Iberske na Kremlju i razrušise to najomiljelije Bogorodičino svetište u Rusiji. Da se ljudi više ne utječu svemoćnoj Bogorodici, sakriše Njenu sliku — nitko živ ne zna kamo. Zaboravljaju samo, da Marija i u spremištu kakvog muzeja jednako ostaje svemoćnom zagovornicom. Ista boljševička kultura digla je u zrak i staru katedralu u Tiflisu, sagrađenu još u 17. stoljeću.

U siječnju 1930. izradio je središnji odbor Saveza Bezbožaca plan, po kojem bi na teritoriju cijele Rusije imalo da postepeno budu do prije 1933. zatvorene sve crkve, bogomolje, džamije i sinagoge. Odmah se sa svim žarom bacili na izvršivanje tog pla-

na. I tu su se upotrijebile najpodmuklije metode. Sad boljševici podmite uličnu klataž, da porazbija crkvene prozore i druge stvari, a onda izjave, da vjerska općina ne drži crkve u redu, i stoga da joj se oduzima daljna upotreba crkve; sad se opet crkvi nametnu strašni porezi (50 % od potpune vrijednosti zgrade), a ako porez ne bude plaćen za dva mjeseca, crkva se zatvara. Taj recept daje **Bezbožnik** od 27. listopada 1929.

Antireligioznik još je domišljatiji s prijedlozima za zatvaranje crkava. Tako u kolovozu 1929. navodi primjer, što donosi list **Crveni Altaj**: »Kake je neki svećenik silovao neku djevojku (dakako o imenima i drugim dokazima ni spomena), i kako su vjernici neke crkvene općine ubili čuvaricu crkve; vlasti stoga zaključise, da se ima zatvoriti katedrala u Pokrovu i cijeli niz drugih crkava.« A **Antireligioznik** nato zaključuje: »Iskustvo grada Barnaula dokazuje, da borba za zatvaranje crkava postizava najbolje uspjehe svuda, gdje ljudi znaju razviti ozbiljnu propagandu.«

Ali i metoda ocrnjivanja i lažnih denuncijacija nije svuda moguća ili nije bar uvijek uspješna, stoga ista revija sugerira još jedan vrlo praktičan i jeftin način, kako da se dođe do žuđenog cilja: »Odlučeno je, da će sve crkva u selu Piani, oblasti Logovna u Solkamsku su zatvorene još četiri presvijetle, krunice, molitvenici, mrtvački zastori, vijenci za vjenčanje ili za ukope itd... da će sve biti smatrane trgovačkim poduzećima. Njihovi će dakle službenici ili crkveni oci morati unaprijed platiti finansijskom uredu svotu od više stotina ili hiljada rubalja.« Svrha je te odluke očita: većina vjernika i crkvenih općina materijalno je već posve iscijeđena, pa čim ne uzmožne platiti zahtijevanu svotu, crkva će im biti smjesta zatvorena.

Msgr. D'Herbigny u svojim izvanredno dokumentiranim konferencijama, što ih je držao pred visokim crkvenim i diplomatskim krugovima u Rimu,⁶ navodi na str. 19. prvog djela još jedan vrlo česti postupak, kako da se zatvori ova ili ona crkva: »Izjavi se, da je crkva oštećena, da su temelji naročito slabí, i da ih valja popraviti. Taj sistem ima veliku prednost, jer na taj način sami vjernici na svoj trošak ruše vlastite crkve. Kad se već mnogo toga srušilo, tako da zgrada nema više izgled crkve, tada mjesni sovjet ustanovi, da su temelji još dobri, dade nalog, da se zgrada preuredi za druge svrhe, i igra je dobivena.«

Sakrivajući se za ovaj ili za onaj izgovor porušeno je ili zatvoreno u ovo par zadnjih mjeseci na stotine i stotine ruskih svetišta, među njima ponajviše baš najljepša i najomiljenija.⁷ Tako je

⁶ Prva je konferencija bila 21. studenog i 6. prosinca 1929. u palači Doria, druga 27. veljače 1930. u velikoj dvorani Borromini. Obadvije su izašle u Parizu; jedna pod naslovom *Le Front Antireligieux en Russie Soviétique*, druga s naslovom *La Guerre Antireligieuse en Russie Soviétique*, Spes, 1930.

⁷ **Antireligioznik** od rujna 1929. piše, da su za prvih šest mjeseci 1929. godine zatvorene 423 crkve, od tih 243 po gradovima, 180 po selima. Za još 317 crkava je izdan nalog, da se zatvore. Taj je broj za prošlogodišnje anti-bcžične kampanje užasno poskočio; od 15. prosinca 1929. do 25. siječnja 1930. — dakle za kakvih mjesec dana zatvoreno je prema izvještajima sovjetskih listova preko dvije hiljade crkava.

par dana nakon publikacije novih zakona moskovski sovjet zaključio, da se ima smjesta srušiti sva sila najljepših moskovskih hramova, među njima na pr. dvije krasne crkve svetih Triju kraljeva, crkva sv. Bazilija, velika crkva Uzašašća Gospodinova, crkva Gospe Kazanske, crkva Navještenja, crkva Presvetog Trojstva itd. . . .

Bezbožnik od 30. lipnja 1929. navodi samo u tom jednom broju cio niz zatvorenih crkvi: »...zatvorena je i može da se razori crkva u selu Piani, oblasti Logovu. U Solkamsku su zatvorene još četiri preostale crkve i dodijeljene Društvu za odgoj i Kulturnu propagandu (naime ateističku). Crkva u Tarinu, oblasti Arhangelsk, postaje Pučkim domom; u Kamišenu, oblast Semipalatinsk, pretvara se u čitaonicu... U selu Baskakovu, oblast Vlazma, crkva je pretvorena u bolnicu... Na Srednjoj Volgi katolička crkva u Svijetlojem Ozeru pretvorena je u školu...«

Rabočaja Moskva u svom broju od 19. srpnja 1929. javlja, da moskovski sovjet zatvara sve još preostale crkve u samostanima Donskoj, Simonovski, Novodjevički i sve manastirske crkve u Igo-rijevsku.

Bezbožnik od 27. listopada 1929. javlja, da je katedrala u Rostovu na Donu pretvorena u muzej socijalne emulacije, a crkva Uskrsnuća u Kijevu u radnički klub.

Boljševičko je divljaštvo pošlo i do još krajnijih granica; ono je prema svjedočanstvu očevica, ruskog prelata Okolo-Kulaka, znalo pretvoriti crkve nesamo u staje za konje već u prostorije najniže vrste — u javne kuće.⁸

Na početku g. 1930. **Bezbožnik**, **Antireligioznik**, **Izvestija** i ostali boljševički časopisi donose bombastičke deklamacije o ubrzanom zatvaranju crkava na »slobodni zahtjev radnika i seljaka«. O kakvoj se tu slobodi radi, bit će nam jasno, ako se sjetimo, da su u Rusiji sve službe u rukama crvene partije, da se sve živežne namirnice dobivaju na karte. Gladna i neodjevena čovjeka nije baš teško prisiliti, da kao uvjet svog opstanka »slobodno« gласuje za zatvaranje crkve, za skidanje zvona, da »oduševljeno« obeščašćuje moći svetaca, da na lomaču stavlja njihove slike.

Tako na pr. sovjetska vlast nije stanovnicima grada Kašina dala nikakva sukna, dok ih nije prijevarom namamila, da kao cedulju za sukno uzmu listić, na kojem je bio natiskan zahtjev da se profaniraju moći sv. Ane Kašinske, zaštitnice grada, i da se zatvori crkva. O toj »slobodi« govore i njemački koloni, koji su se proljetos iselili iz Rusije. Njih je jednoga dana sovjetska policija pohvatala, zatvorila ih rastumačivši im, da će biti pušteni istom orda, kad budu potpisali molbu, da im se zatvori crkva. Nitko ne htjede da potpiše, jedino se dvije mlade majke odlučise na taj

⁸ Msgr. Okolo-Kulak iznio je upravo potresnih činjenica o vjerskim progonima u Rusiji prigodom desetog kongresa IKE u Feldkirchu, od 8. do 12. rujna 1930. Vidi Voralberger Volksblatt br. 37.

korak, jer su ih kod kuće čekala malena dječica. Sovjetima je to bilo dosta, da proglase, kako sve stanovništvo cijeloga sela jednodušno zahtijeva, da se zatvori seoska crkva. Zaludu su bili svi protesti seljana, pa i samih potpisanih žena — crkva je bila zatvorena.⁹

U svijetlu tih činjenica moramo čitati ovakva i slična hvallisanja *Izvestija* i drugih listova: »Dvije hiljade željezničkih radnika zahtijevalo je na skupštini u Krasnojarsku, da se smjesta zatvore sve gradske crkve i da se s njih skinu sva zvana...« Seljačka skupština u Kraskovu odlučila je 5. siječnja, da se mjesna crkva 15. pretvori u klub, i da se s nje skinu sva zvana, koja će se upotrijebiti za industriju... Pučki zbor u Majkopsku je zaključio da pretvori crkvu u kantu, a zvana da preda u industrijske svrhe.« ... »U Zaporogu i na gradilištima Dnjepra ... bila su na Badnjak na zahtjev radnika skinuta sva zvana sa svih gradskih crkava...«¹⁰ »Radnici grada Alatira su na jednoj skupštini, na kojoj je bilo prisutno više od deset tisuća (?) ljudi, odlučili, da se imaju skinuti zvana sa svih jedanaest gradskih crkava i predati industriji, a crkve da se imaju zatvoriti. Odluka je i izvršena...«¹¹

Jadni ljudi ne moraju samo da »slobodno glasuju«, da im se zatvori crkva, da im se skinu zvana; boljševici ih sile na javne blasfemije, na javno spaljivanje ikona, svetačkih slika.

Bezbožnik od 6. siječnja 1930. opisuje takav jedan trijumf: »Ratarsko udruženje seoskog sovjeta u šerovičeskom, oblast Smolensk, ... organizovalo je natječaj, da se odbaci vjera, spale ikone... Kad su bile donesene sve ikone i sva božanstva, organizovana je skupština, kod koje je sudjelovalo tri stotine osoba. Skupština je izglasala ovu rezoluciju: Svi moraju 1.) stupiti u Ligu borbenih ateista i ne svetkovati Božić, 2.) baciti svoje ikone u vatru... Tako je tri stotine članova kolhoza zauvijek obračunalo s vjerom i odbacilo svoje bogove.« Dakako, jednako »slobodno«, kao što su »slobodno« postali i članovi samih kolhoza: mnoga su naime sela posve uništena i rastjerana, jer im se stanovnici ne htjedoše upisati u kolhoze.

I *Večernaja Moskva* u broju od 27. prosinca 1929. sekundira *Bezbožniku*: »... u okrugu Budakočevskom, oblast Homel, siromasi se natječu s članovima kolhoza, tko će uništiti više ikona. Na stotine je njih već spaljeno... Plakati na zidovima tvornice Krasnaja Roza pozivlju radnike i radnice, da otvore natječaj između radničkih četvrti, koja će više ikona donijeti u redakciju Čelnoga...«

Izvestija od 8. siječnja 1930. opisuje, kako se postupalo pri tom spaljivanju ikona u Tveru: »... U svim su proletarskim središtima sazvane skupštine. Na njima su pomoću radničke omladine organizovane posebne čete, koje su se razile po radničkim barakama i širile protivuvjerska propagandu. Svima je bila stavljena konkretna zadaća: dokaz vašeg ateizma bit će predaja vaših ikona. Nato je među radnicima nastalo pravo natjecanje

⁹ La Guerre Antireligieuse en Russie Soviétique, str. 17. i 38.

¹⁰ *Izvestija* 6. i 17. I. 1930.

¹¹ *Bezbožnik* 26. I. 1930.

u predavanju svetih slika... napokon su stotine radničkih obitelji očistile svoje stanove.« Jasno, jer bi drukčije sovjeti njih očistili nesamo iz stanova nego i iz tvornice, a neke smjelije i s lica zemlje.

Izvestija nastavljaju: »...U osam na večer sakupilo se na trgu više od tri tisuće radnika. Na njemu su spaljene dvije goleme hrpe ikona, što su sakupljene u radničkim stanovima... Do kasno u noć odzvanjao je grad Tver od buke i pjevanja. Ni otkale se nije mogao da čuje zvuk zvona. Zvona su dođuše zanijemila, no nije ih nestalo... to zadnje valja da dobro upamtimo. Time, što smo odlučili da večeras zatvorimo tri crkve, pitanje još nije riješeno. Borba će biti duga.«

O, da, borba će biti duga, u tom Izvestija imaju potpuno pravo. Nije se lako boriti protiv Boga. Tim pitanje nije riješeno, što Ga boljševici jednostavno negiraju. — Bog ne treba dopuštenja ni od koga pa ni od sovjeta, da uđe u duše, koje je sam stvorio i oprao u vlastitoj Krvi. Pogotovu će On pokazati čudesa svoje svemožne milosti, kad Ga bude odsele Njegova Crkva svaki dan nakon nekrvne Žrtve ponizno molila, da svojom svemoćnom desnicom spasi Rusiju.

Stj. T. Poglajen D. I.